

REMISSYTTRANDE

Datum

2025-04-14

Dnr

2025/312

Regeringskansliet

Justitiedepartementet

ju.remissvar@regeringskansliet.se

ju.L4@regeringskansliet.se

Betänkandet Säkerhetsprövningar – nya regler (SOU 2024:88)

(Departementets diarienummer Ju2024/02620)

Justitiekanslern konstaterar att betänkandet lyfter flera viktiga frågor som kräver ytterligare belysning och vars utredning åtminstone i delar är en förutsättning för att utredningens förslag fullt ut ska kunna genomföras.

Här delar Justitiekanslern inledningsvis utredningens slutsats i fråga om att det krävs ytterligare analys av om det behöver införas ytterligare särskilda avvikande handlägningsbestämmelser för säkerhetsprövningsärenden. Det är inte tillfredsställande att olika regler gäller för samma förfarande beroende på om verksamhetsutövaren är en myndighet eller inte. Förvaltningslagens bestämmelser, till exempel i fråga om partsinsyn, ombud (jfr AD 2023 nr 47) och kommunikation, är dock i många avseenden inte heller riktigt lämpliga eller ändamålsenliga. Övervägandena i det här avseendet väcker frågor om behovet av en mer genomgripande översyn av det svenska systemet för säkerhetsprövningar.

Vidare delar Justitiekanslern utredningens uppfattning att det är otillfredsställande att det i dag i vissa situationer går att få ett säkerhetsprövningsbeslut (indirekt) prövat, men inte i andra samt att rättssäkerhetsskäl talar för att det ska finnas en möjlighet för arbetstagare att överklaga ett säkerhetsprövningsbeslut. Den möjlighet som finns, inom ramen för en arbetstvist, framstår inte som ändamålsenlig (s. 260). Det gäller både formen för prövningen och exempelvis vilka möjligheter det finns att skydda känsliga uppgifter i en sådan process (s. 322). Samtidigt konstaterar Justitiekanslern att utredningen inte går till botten med av vilka skäl och i vilken utsträckning som det får anses nödvändigt att säkerhetsprövningsbeslut ska kunna överklagas. Utredningen tycks göra bedömningen att Sveriges internationella åtaganden inte ställer några omfattande krav på överprövning, men har inte haft möjlighet att analysera om och i vilka avseenden som en allmän rätt till överprövning bör begränsas (s. 264 och 296). Mot den bakgrunden konstaterar Justitiekanslern att frågan om säkerhetsprövningsbeslut ska kunna överprövas torde kräva ytterligare utredning.

I linje med vad utredningen kommer fram till framstår inte heller någon redan befintlig instans som lämplig för uppdraget att överpröva säkerhetsprövningsbeslut. Eftersom utredningen inte haft möjlighet att fullt ut utreda frågan om en ny överprövningsinstans och dess regler är det svårt att kommentera utredningens förslag i den delen närmare.

För det fall det finns anledning att gå vidare med förslaget att inrätta en ny nämndmyndighet med uppgift att pröva överklaganden av säkerhetsprövningsbeslut vill Justitiekanslern dock föra fram följande. Nämndens sammansättning bör övervägas ytterligare i linje med utgångspunkten att en överprövning ska uppfylla Europakonventions krav på domstolsprövning (s. 275). I utredningen föreslås att nämnden ska bestå av en ordförande som är eller har varit ordinarie domare och de övriga ledamöterna bör ha särskild kunskap om förhållanden av betydelse för nämndens verksamhet (s. 300). Som utredningen påpekat har Europadomstolen i flera fall godtagit svenska nämnder som en domstol i Europakonventionens bemärkelse (se t.ex. *AB Kurt Kellerman mot Sverige*, appl. no. 41579/98, dom den 26 januari 2005). Europadomstolen har dock också haft invändningar när nämnden bestått av så kallade intresseledamöter med ett gemensamt intresse som var motsatt sökandens (*Langborger mot Sverige*, appl. no. 11179/84, dom den 22 juni 1989). Nämndens ledamöter behöver sannolikt ha sådan särskild kunskap som nämns, men valet av ledamöter behöver då ske med iakttagande av Europadomstolens praxis på området.

Avslutningsvis ser Justitiekanslern positivt på att det införs en lagreglerad möjlighet till avstängning av statligt anställda som inte uppfyller kraven för en godkänd säkerhetsprövning inklusive under en skälig utredningstid av frågan.

Justitiekanslern har i övrigt inte några synpunkter på de förslag som läggs fram i betänkandet och de överväganden som görs där.

Ärendet har föredragits av Klas Granlund.

På Justitiekanslerns vägnar

Anna Falk